

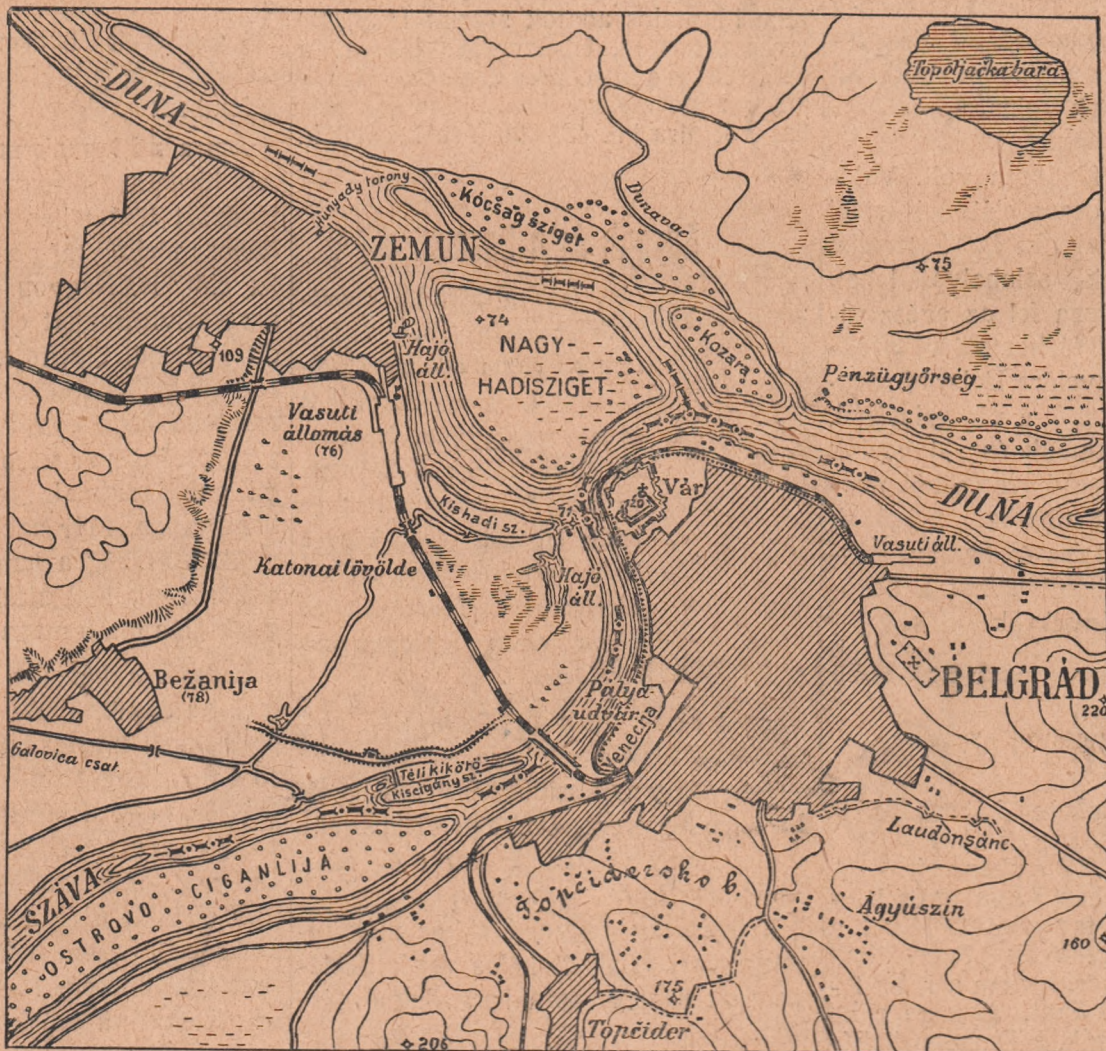
KÜLÜGY-HADÜGY

Budapest, 1914. augusztus 9-én. HETI SZEMLE I. évfolyam, 16. szám

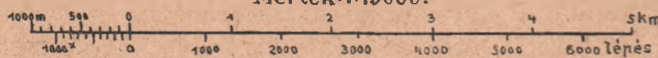
Szerkeszti: Szilágyi Lajos dr., cs. és kir. kamarás. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII., Népszínház-utca 16

Előfizetési ára: negyedévre 4 K, egész évre 16 K. Egyes szám 30 fillér. Vasárnaponként jelenik meg. Telefon: József 51-15

Belgrád és környéke.

Mérték: 1:75000.

Belgrád.

Lelkiismeretlen hirszolgalat és a magyar újságírók jó hírnevéhez nem méltó könnyelműség folytán néhány napilag már Belgrád bevételét is hozta; sőt volt olyan sajtóorganumunk is, amely a belgrádi polgármesternek a bevonult csapataink parancsnokához intézett beszédével kedveskedett olvasóinak.

Hivatalos részről ismételtlen megcáfolták már az e féle kósza híreket és ismételtlen leintették azokat a lapokat, melyek a mozgósítás és felvonulás végrehajtása feletti abszolút tudatlanságukban a nagyközönséget félrevezették.

Mindaddig, míg a háboru tart, a sajtót fékezni kell. A haditudósítók indiszkrécioja már nem egy csata sorsát befolyásolta. (Sedan, Lüle Burgas). Természetes tehát, hogy a hadvezetőség cenzurája a közölhető híreket a minimumra redukálja. Szükséges mindez a hadműveletek szempontjából, de korántsem azért, hogy valami titkolni vagy leplezni valónk volna.

Belgrád, a közelmúlt napokig az elenséges ország fővárosa volt. Valószínű tehát, hogy csapataink elkerülni nem fogják. Így Belgrád és környéke érdekes események színhelye lehet, mely méltán csigázza fel az egész világ érdeklődését. Tájékoztatásul azonban legyen elég egvelőre Belgrád részletes térképe, melynek a vizsgálatából, valamint a mi puskáink és lövegeink hordtávolságának egybevetéséből mindenki helves képet alkothat magának az eddig közölt hiteles és hamis hírekről, és szabadon kombinálhat a bekövetkezendő eseményekről.

Szerbia fegyveres ereje.

Az 1912. évi Balkán háboru előtt Szerbia békeállománya 30.000 ember, hadiállománya 205.000 ember volt. — A 30.000 ember békében 5 gyalog és 1 lovas hadosztályba tagozódott. Mivel a gyalog hadosztályoknak Szerbiában sorszámozásuk nincs, hanem arról a területről nevezik el őket, honnan a leghívsegiük származik, a Duna mellékéről sorozott csapatok a Duna-hadosztály, a Drina-folyó mentiek a Drina-, a Sumadija hegyvidékiek a Sumadija-, a felső Morava mentiek a Morava-, a Timok vidékiek a Timok-hadosztály nevet viselték.

A balkán háboru kitérőkor a békealakulások általában megkésztetődtek, úgy hogy a bevonulók nagy tömegéből minden hadosztály területén egy I. és egy II. vonalbeli hadosztályt lehetett felállítani, sőt a fölös számuakból Szerbia még két önálló gyalogdandárt

is szervezhetett. Ezeknek az új alakulásoknak a létszáma eleinte 205.000 ember, a második Balkán háboruban már 250.000 ember volt, midőn pedig a Bregalnica menti harcokhoz 18 éves kortól 50 évesig minden épkéz láb embert behívtak, az egész hadsereg létszáma 480 ezer emberre emelkedett.

A háboru befejeztével a régebbi Duna, Drina, Sumadija, Morava és Timok hadosztályokhoz, az újonnan elfoglalt területen Ibar, Kossovo, Vardar, Bregalnica és Bitolja elnevezéssel 5 új I. vonalbeli hadosztály felállítását határozták el. Ez az újraszervezés azonban befejezve nincs, az új területeken csak a keretek vannak meg és pedig minden hadosztály területen 3 gyalogezred keret és 1 tüzezezedkeret.

A folyó év elején a békeállomány 53 ezer emberre rugott, melyet június végén a tartalékosok tömeges behívásával 120.000 emberre emeltek fel. A mozgósítás végrehajtása folytán előálló hadilétszám ez idő szerint még ismeretlen. Mivel azonban a második balkán háboru végén, a szerb hadsereg vesztesége hivatalos adatok szerint is 50.000 embert tett ki, Új-Szerbia lakossága pedig ennyi embert nem hozott a zászlók alá, alig tévedünk, ha a szerb összes haderőt újra kb. 480.000 főre becsüljük.

Lapunk és a háboru.

„Csak a külföldi események behatása alatt értheti meg az állam adófizető polgársága, hogy egy nagy, erős és modern hadsereg fentartása, állami létünk életfeltétele és csak így ismerheti el az eddig tagadott tételt, hogy a hadseregre fordított milliók tömege nem áldozat, de az állam egyik leghasznosabb befektetése”.

E sorokat irtuk a „Külügy — Hadügy” első számának homlokára. Már akkor tudtuk, hogy e tételünk az igazságnak páncélos fegyverzetével lépett a magyar közvélemény elé, de akkor még mindenki nem hitte ezt nekünk.

A hadsereg gunyolói akkor még vígan agyarkodtak és hálás vezércikküké ma volt napról-napra haderőnk ócsárlása.

És ma az egész ország egy a hadsereg iránti bizalomban és szeretetben. Álmunk zavartalan és nyugodt s ezt éppen annak köszönhetjük, hogy a nemzet nagy áldozatkészsége nem elfecsérelt pénzkidobás volt, hanem az állam egyik leghasznosabb befektetése, melynek áldott gyümölcse éppen e vészes napokban a mi nyugodt önbizalmunk és a győzelemben vetett erős hitünk.

Nézzetek végig Budapest utcáin! A magyar főváros az általános mozgósítás jegyében teljesen megváltozott. A polgári szürkeséget felváltotta a hadi élet színesen hullámzó forgataga. Katonaság mindenütt. Ágyuk dübörögnek, vonatjáróművek robognak, teherszállító autók rohannak, ficáncoló huszárlovak ügetnek és vig fiuk menetelnek. Minden vadonatúj rajtuk. Most kerültek ki a katonaraktárakból és amint végigvonnak Budapest utcáin, a polgárság szemében kigyul a legtisztább világosság: itt vannak az elköltött milliók! Nem veszték el hadseregszállítók kezén, hanem fegyverre, lövészerre, ruhára, nyeregpre vállalva várták a katonai raktárakban a mozgósítási parancsot. Most látja Budapest politizáló polgársága, hogy a közös és a honvéd sereg felszerelése a legkitűnőbb a világon! Nemcsak a lelkesedésnek jogán, nemcsak a becsületnek és szent ügyünknek jogán, hanem az így felszerelt hadseregbe vetett bizalmunk jogán is bizton hihetünk a győzelemben!

Am a mi lapunk nemcsak a fenti tételt hirdette programjában, hanem lándzsát tört teljes határozottsággal a háboru mellett még a sarajevói merénylet előtt is. Nagyon sokan voltak, kik agresszivitásunkat elítélték, de mi rendíthetetlenül kitartottunk ama meggyőződésünk mellett, hogy *Szerbiával leszámolni csak ágyuval lehet*. Éppen a trónörökös pár véres meggyilkolása a mi igazságunknak szomoruan gyászos bizonyossága. Már azelőtt is megérett a gyilkos ország a halálra és talán, ha akkor ránk hallgattak volna, hadseregünk élén ma ő maga lovagolna.

Lapunk a háborut elkerülhetetlennek tartotta és tőle várta nemcsak külellenségeinknek megfékezését, hanem a belső bajok megváltását is. Mi hirdettük először, hogy a háboru jegyében a monarchia nemzetei között a válaszfalak ledőlnek. Megszűnnek a nemzetiségi torzalkodások és a hadsereg igazi demokráciájában nem lesz se vallási, se osztálykülönbség. Mai számunkban tudósításokat közlünk a demokratikus egyenlőségnek és a népek testvéri szeretetének megható bizonyosságairól.

És mert az eddigi események teljesen nekünk adtak igazat, lapunk programja mellett továbbra is hiven kitartunk. *Mi a háborutól a monarchia újjászületését várjuk. A közös szenvedésnek és a közös győzelemnek testvéri frigyében egymással ölelkezik már a magyar és az osztrák. A felséges császár és király jelmondása:*

Viribus unitis

immár testet öltött és ezért a poklok kapuitól se rettegünk. Velünk van a jog, az igazság és az Isten! És ha Isten velünk, ki ellenünk?!

A szerb határ.

Szerbiának Ausztria-Magyarország felé majdnem mindenütt természetes határa van. Ez a Szerbiára nézve rendkívül kedvező határalakulás és a határ védelmére már békében megtett sok előgondoskodás, az országhatár elzárását szerfölött megkönnyítette.

A szerb határt már békében is erősen őrizték. A Duna mentén 37, a Száva mellett 19, a Drina mellett 15 pénzügy-őrőség van; ezek u. n. karaulokban, kisebb őrházakban laknak és sűrű járőr szolgálatot teljesítenek. Ott, ahol nincs természetes határ, pl. az ország nyugati szegélyén, Vardiste- és Uvaz-helységekkel szemközt, ott 3—4 km. távolságra egymástól határőrházak vannak s azokban határcsapatok teljesítik a szolgálatot.

A határvédelem erősítésére a III. vonalbeli csapatokból egész zászlóaljak kirendelése tervezetett, hogy ezek tényleg kirendeltettek-e, ez idő szerint nem tudható.

A főváros excentrikus előnytelen fekvését a szerbek idejekorán felismerték. Az 1908—9. évi krízis idején is minden előkészületet megtettek, hogy az udvar, a kormány és a különféle pénztárak a határról Nis-be szállíttassanak. Most azfán ezt a tervet végre is hajtották.

Szintén ezen okból helyezték ki már évekkal ezelőtt a belgrádi raktárak nagy részét Mladenovacra és Ralijara, a sabacit Koceljevára, a V. Gradisteit Rabrovora.

A szerb határ mentén több erődítmény van. Ezek közül a Száva menti Sabac (Sabác vára), továbbá a Duna mentén Belgrád (Nándorfehérvár), Smederevo (Szendrővára) és Kladovo régi erődítmények, melyeknek várővük és jelentőségük egyáltalán nincs. A Drina mentén pedig Loznica és Mokragora csupán futólagos földsáncokkal erősítették meg.

Azon t. előfizetőinket. kiknek előfizetése július 1-én lejárt, tisztelettel kériük, hogy előfizetésük meguitása iránt intézkedni sziveskedjenek.

A kiadóhivatal.

A Külügy-Hadügy és a Vöröskereszt.

Lapunk felelős szerkesztőjéhez az elmúlt napokban a következő távirat érkezett:

Dr. SZILÁGYI LAJOS
cs. és kir. kamarás

BUDAPEST VIII.,
Népszínház-u. 16.

Méltóságodnak a Külügy-Hadügy hetiszemlében a Vöröskereszt céljait előmozdító intenzív és céltudatos propagandájáért Ocsászári és királyi Fensége Ferencz Salvator főherceg védnökhelyettes ura a legmelegebb köszönetét fejezi ki.

Legfelsőbb meghagyásra:

BRINZEY, őrnagy.

Nándorfehérvár multja.

Belgrád, magyar néven Nándorfehérvár már több ízben és huzamos időig volt Magyarország birtokában, s most, amikor az új világtörténelem alakulásának motívumai játszódnak le Belgrád alatt, érdekesnek tartjuk a történelmi multból kiragadni azokat a számokat, melyek Belgrádra vonatkoznak.

E város stratégiai pontosságát már őseink is felismerték, és a török világban az ottománok ép oly szívósan védtek ezt a „Balkán kulcsá“-nak is elnevezett várat, mint amilyen kitartósággal igyekeztek azt a magyar és a császári seregek megszerezni, hatalmukba tartani.

Históriai sorrendben a következő évszámokra mutatunk rá:

1071. Salamon király ostromolja és elfoglalja;

1127. június. II. István király beveszi;

1182. III. Béla elfoglalja;

1319. augusztus. A magyarok a szerbektől visszaveszik;

1386. Koroghy mácsói bán elfoglalja;

1440. október 30. Ostrom: Murád szultán elvonulni kénytelen;

1456. július 1. Ostrom: Hunyady Mohamed szultánt a vár alól elűzi;

1456. július 22. Csata: Hunyady Mohamed felett fényes diadalt arat;

1492. március. Kinizsi a török ostrom alól fölmenti;

1494. január. Kinizsi a törököktől újból megmenti;

1512. Báthory István a törököket szétveri;

1521. augusztus 29. Ostrom: a vár török kézre jut;

1688. szeptember 6. Miksa Emánuel ostrommal visszaveszi;

1693. augusztus 6. Ostrom: Köprüli Musztafa ismét hatalmába keríti;

1693. szeptember 7. Croy sikertelenül ostromolja;

1717. június 18. Savoyai Jenő ostrom alá fogja;

1717. augusztus 16. Savoyai Jenő fényes győzelme. (Ezen győzelmet lapunk más helyén részletesen is ismer-tetjük.)

1738. szeptember 17. Römer a török támadást visszaveri;

1739. július 28. Hadszi Mohamed nagyvezír ostrom alá veszi.

1739. szeptember 1. Wallis és Neipperg a törököknek átadják;

1787. december 2. Császári seregek rajtaütéssel visszavenni megkísérlik.

1789. október 9. Ostrom: Laudon Oszmán pasát megadásra kényszeríti.

Nándorfehérvár azután 1792-ig császári kézben volt, de az angolok, hollandok és poroszok közbenjárására 1792-ben II. Lipót visszaadta azt a szultánnak.

A szerb felkelés óta Belgrád fővárosa volt ugyan Szerbiának, de a fellegrvár továbbra is a törökök birtokában maradt, onnan nyújtva védelmet Belgrád török lakóinak. A török protektorátus sok összeültözközésre adott alkalmat a katonaság és a szerbek között, míg végre 1867-ben a nagyhatalmak kényszerítették a portát, hogy a belgrádi várat üritsék ki, ami megtörténvén, az ottomán lakosok is elhagyták Belgrádot. Midőn 1882. március 6-án Milán fejedelem magát szerb királylyá proklamáltatta, Belgrád királyi székhellyé lett.

Bizonyítékok Szerbia ellen.

cim alatt lapunk legutóbbi számában a monarchia körjegyzékéhez csatolt emlékiratnak szövegerinti szövegét és annak 11 olyan mellékletét közöltük, melyeknek mindegyike vérlázító bizonyíték Szerbia bünös üzelmeiről. A Szerbia elleni ekkeseredésre mi sem jellemzőbb, minthogy lapunkat három ízben kellett újra és újra kinyomatni. Gondoskodtunk ez alkalommal a felől, hogy ebből a számunkból — az utólagos megrendelések céljaira — megfelelő tartalék készlet álljon rendelkezésre. 32 fil-lér postabélyeg beküldése ellenében tehát bárkinek megküldhetjük a Külügy—Hadügy 15. számát.

A kiadóhivatal.

A szerb hadsereg fegyverzete.

a) A gyalogságnál:

Tisztikardot és revolvert viselnek a tisztek, a zászlótartók és az őrmesterek.

Rövid szuronyt és 99. évi mintájú Mauser-féle ismétlő-puskát visel általában a legénység. A Mauser-puska hét mm. kaliberű. Lövedéke az első másodperc alatt 700 m. utat fut be, forgó dugattyus závarzat és keretirányzéka van, melyen a legnagyobb távolságra szóló beosztás 2000 méter. Legnagyobb hordtávolsága 4000 m, súlya 4 kgr. Tölténye: perem nélküli, nitrocellulóz lőporral, kemény ólommagu nickel fémköpennyel. Egy töltény 246 gr. súlyu. Öt töltény megy egy réztárba, 1500 töltény egy lövészeres ládába és két ilyen láda egy lövészeres málhásállatra.

Az ütközetbe induló szerb gyalogos katonánál 170 töltény van, melynek pótlására az ezred lövészeres málhásállatain puskánként 100 töltény van.

Az irnokok, hangászok és tisztiszolgák puskát nem kapnak, hanem csak gyalogsági karddal és revolverrel szereltettek fel.

b) A lovasságnál:

Kard és revolver a fegyverzet a tiszteknél, őrmestereknél, zászlótartóknál és szakaszvezetőknél.

Karddal és 1908. évi mintájú ismétlőkarabéllyal szerelik fel a legénységet. A karabéllyal csupán 1500 m. távolságra lehet löni. Minden szerb lovasnak 60 tölténye van.

c) A tüzérségnél:

A tábori kocsizó és lovagló ütegek Schneider-féle visszafutócsövű francia gyorstüzelő lövegekkel vannak felszerelve. Ezeknek a kalibere 7.5 cm. Töltényei egységeselek. Jó hatással lő 4500 méterre. Legnagyobb hordtávolsága gránátokkal 6320 méter, shrapnelekkel 5500 m. Négy ilyen löveg van egy ütegen és ehhez 12 lövészeres-kocsi szállítja a lövészeret, mely az ütegen belől 1328 töltényt tesz ki.

A hegyi tüzérségnek ugyanilyen gyártású lövege van, hét cm-es kaliberrel, lövészeres kocsik helyett ütegenként 100 lövészeres ládával, (ezeket málhás-állatokon továbbítják); az ütegen belül 800 drb tölténnyel.

A tarackütegeknek 12 cm. kaliberű 1897. évi mintájú modern tarackja van. Ezeknek 352 tölténye van ütegenként. Az egyetlen mozsaras üteg 15 cm-es ágyukból 32 kgr. súlyu 240 lövedéket lőhet ki.

A mindössze egy ezredből álló vár-tüzérség kb. kilencféle löveggel rendel-

kezik, melyek közül az 1900. évi mintájú Schneider-féle 12 cm-es ostromlóágyu a legmodernebb fegyver.

d) A műszaki csapatok, segédcapatok, a pék-századok, mészáros-századok, határscapatok, csendőrök, pénzügyőrök és pótcsapatok a lehető legkülönbözőbb, többnyire régi típusu fegyverrel indulnak harcba.

OLVASÓINK FIGYELMÉBE.

A különböző hadszíntereken lejátszó eseményekről esetről-esetre hiteles leírásokat közölünk és azokat katonai szempontból világítjuk meg. — Előfizetőink számára pedig a háboru egész tartama alatt tanácsadás és felvilágosítás céljából készséggel rendelkezésre állunk.

A szerkesztőség.

A trónörökös katonáinkhoz.

(Részlet egy népfölkelő tiszt naplójából.)

1914. augusztus 2.

Ma délután 6 órakor keresztül robog állomáshelyünkön a trónörökös vonata. Vasárnap van. Be szeretnék menni a városba, hogy a trónörökösöt váró közönség sorába vegyülve megláthassam annak a férfianak arcát, kinek homloka mögött borong a monarkia jövője és ki hivatva leszen egykor kalászba kötni mindama reménységnek dus aratását, mely kiszökken abból az áldott humusból, melyet talán már e percben ezer és ezer fiatal férfinak hűsége, meleg, piros vére öntöz. Azonban a szolgálat helyemhez köt és mikor itt van a vonat átrobogásának ideje, felállok baitársaimmal a sínek mentén és dobogó szívvél várom azt az egyetlen pillanatot, mikor megláthatom a fenséges urat.

Elhangzott a jelzés kongása és már dübörögve közeledik az udvari vonat. A gyors robogás egy szempillantás alatt röpti el előttünk a termes kocsikat. Néhány fiatal tisztnek sziluettje az ablakokban feltűnik, de hogy melyik a trónörökös, azt már nem tudjuk kivenni. Bele kell törödni a változhatatlanba: mi már nem látjuk meg a trónörökösöt.

1914. augusztus 3.

A vasuti vendéglő szűk étkezőjében reggelizem. Körülöttem hangos, zürzavaros láрма. Egy átvonuló trainsapatnak a tisztjei sűrögnek-forognak körülöttem. Csak néhány percig áll a vonat és ez alig elégséges ahhoz, hogy egy csésze meleg kávé elfogyasszanak. Kint a pályaudvaron már felharsan a trombitaszó, még egy hörpintés, majd elfojtott sóhaj és bosszuság, aztán már üres a szoba és csak én ülök nyugodtan tovább helyemen. Egyszerre csak meglátok az asztalon egy gazdátlan pénz-

tárcát. Valamelyik itthagya tán az egész vagyonát és meglehet, hogy a vonat már ki is haladt az állomásról. Felugrok helyemről és a pénztárcát felkapva rohanok megkeresni a talált tárgy igos tulajdonosát. Nehéz munka. Eppen berobog egy új katonavonat drága terhével és az én train-tisztjeimet sehol se látom. Megkezdődik az örült ide-oda futkosás és kérdezősködés. Majd felkapaszkodom az előttem álló vonat egyik kocsijára és a másik oldalon leszállva végre rábukkanok a keresett tisztekre. Egy perc és a vonat már elindul, de szerencsére a legutolsó pillanatban megtaláltam a pénztárca tulajdonosát. Forró kézszorítás, szinte szívből jövő jókívánság a hosszú utra és a szerencsés, boldog és egészséges visszatérésre... és a lelkes vigfiúk már indulnak a győzelem vágya halál elébe...

Amikor visszatértem az előbbi uton az állomásépület elé, előttem nem messze hatalmas embergomolyagot láttam. Civil, katona, tiszt, közlegény egymást taposva és lökdösve követett egy daliás, ifjú, szőke leventét. Magyar huszárezredesi egvenruha fedte termetét és az egetverő élienésből végre megértettem, hogy a mi poros, piszkos kőszénfüsttel és egvőb terhes illatokkal megmérgezett állomásunkat választotta ki trónörökösünk arra, hogy e helyen bucsuzzék a hadbamenő katonáktól.

En láttam ezt a bucsuzást és azóta tele van a lelkem meghatottsággal, a szemem könnyel és a szívem lelkesedéssel. Amint én láttam: az már a történelem, a jövő történelme. Magyarországnak és az egész monarkianak jövő boldogsága. Károly főherceg öfensége végtelenül kedves, lekötélező modorával és finom tapintatával rohammal vette be a sziveket.

Minden tisztnek kivétel nélkül melegen és bensőséges baitársi érzéssel rázta meg a kezét. Végigjárta a katonavonatok összes kocsijait és a derék, hű katonáknak lelkes kitöréseit folytonos tisztelgéssel és kézlegvintéssel köszönte meg. Megvárta, míg a vonat kimegy az állomásról és ismételtlen tisztelgéssel, kézlegvintéssel, mosolylyal és bátorító szóval, szinte külön-külön mindkinek, megköszönte, hogy a királyért, a hazáért, a dinasztiaért, a monarkiaért és az ő jövő trónjáért hadba szállnak és vonulnak azon az uton, melynek célja a dicsőséges babér.

1914. augusztus 4.

Ma már várjuk a trónörökösöt. De nemcsak mi, hanem a rendőrség is. Nagy csapat egvenruhás és civil rendőr csinál rendet és az én derék magyar népfölkelőim nagyban sopánkodnak, hogy a nagy „rend“ visszazoritja a könnyen lelkesedő civil közönséget, a katonavonatok pedig csak idegen nemzetiségű legénységet hoznak. Hol vannak a jó magyar, nyilt arcu, derűs mosolyu, dalos kedvű huszárok, tüzérek, honvédek, kiknek lelkes, meleg danája

szint és hangot ad a háboru elébe robogó végelethetetlen hosszú vonatok tompán kattogó zajának? Elmentek már mind . . . elvitték a legények elejét . . . de akik most mennek, azokat is lelkes kedvre hangolta a fenséges urnak meleg, kedves, fiatalos kedélve . . .

És kijött délután is és itt volt egészen addig, míg az utolsó katonavonatot ki nem robogott a koromsötét éjszakába.

Én is részesültem abban a kiváló szerencsében, hogy a Fenség megszólításával tüntetett ki. Tiszta magyar szóval kérdezett egyet-mást tőlem és válaszomra könnyedén és teljesen fesztelesen megjegyzéseket tett. Hitet tehetek mellette, hogy tökéletesen és tisztán beszélt magyarul és minden szaván rajta van az élő beszéd tudásának zománca.

Itt volt az állomáson a feleségem és a kis fiam is. Egyik hűséges katonám, kit még polgári életből ismerek és szeretek, néhány szál virágot kerített és kis fiamat felbízta, hogy nyújtsa át a fenséges urnak. A gyerek a katonák és a közönség biztatására szepegeve megindult. A Fenség észreveszi a kis legényt, elébe jön és kegyesen átveszi a néhány szál virágot.

A kis 4 éves lurkónak és az apjának egyformán és örökké emlékezetes lesz a mai nap . . .

1914. augusztus 5.

A fenség már kora reggel vendégünk. Mint régi jó ismerősöket köszönt bennünket és embereim közül többet megszólítással kitüntet. Nincs katonavonatot az állomáson, de a fenség türelmesen várakozik. Végre bejön a várt vonat és megint egy osztrák bataillon száll ki belőle. De a német fiúk szép szál legények. A transzport kommandáns egy fizes, katonás tartású őrnagy, ki tisztjeinek élén kivont karddal közeledik. Háromszor villan meg kezében a penge és háromszor csendül fel a lelkesült „Hurrah!” és „Hoch!” kiáltás, melyet visszhangosan ver vissza a mindenünnen felharsanó „élien” riadal. A fenséges ur nyájas szavak kíséretében minden egyes tiszttel, zászlóssal és hadapróddal kezet fog; majd megindul a kocsi mentén, hogy üdvözölje a legénységet. De csak néhány lépést tehet, mert hirtelen háta megett terem néhány ifjú hadnagy és főhadnagy; egy pillanat és Magyarország jövő trónörökösét a tisztek vállukra emelik. Daldalmenetben viszik körül és aztán mikor már a legénység is lelkesült felkiáltásokban kifejezte előtte hódolatát, a kardok ismételtén kiröpülnek hüvelvükből és megismétlődik ujból a „pro rege nostro” halhatatlan és gyönyörű jelenete.

A fenség, szíve mélyéből meghatva a katonák lelkesült ovációjától, kész örömmel minden tiszttel autogrammot osztogat. Mikor ujjongó szívvel járulok eléje, külön meg is kérdi:

— Ugyebár hadnagy ur honvéd?

— Igenis. Népfölkelő tiszt vagyok fenséges uram.

Eleinte nem tudtam: miért érdeklő-

dött eziránt a fenség, de amikor a legmagasabb autogrammot megkaptam, világosság gyult az agyamban. Körülöttem osztrák tisztek voltak. Őket „Erzherzog Karl” aláírással tüntette ki. Mig az envém így szólt:

Ez a röpke papírlapra rákerült fenséges kézvonás is ékes dokumentuma nemzetünk jövő boldogságának. A fiatal, deli levante már most is finom és nemes tapintattal kezeli a legnehezebb problémákat. Az ő szívének egyformán drága és kedves az osztrák, a cseh, a magyar. Hiszen mindannyian egyek vagyunk a dinasztikus hűségben, egymás megértésében és tán soha nem ragyogott még így a valóság zománcos fényében az „egyesült erővel” harci szöze, mint éppen manapság . . .

Károly főherceget a mi felséges Hadurunk üdvözlő szóval küldte hozzánk. A katonák megkapták az üzenetet és lelkesedéssel és hálmegvetéssel mennek előre . . . mindig csak előre . . .

Földes Artur dr.

A legközelebbi háboruban több millió katona fog szemben állani. A népek a rendelkezésükre álló összes erőtevényezőket fogják latba vetni, hogy az élet-halál harcából szabad népekként, vagyis győzelmesen kerüljenek ki. A gigantikus küzdelemben a Vöröskeresztnek és más hasonló célu egyleteknek dicső és nagy feladat jut osztályrészül.

A háboru területén aratnak, dözsölnek az emberi betegségek démonjai. Sorban vonulnak fel az agynak, a tüdőnek, a szívnek s egyéb testrészeknek mindenféle kórságai és rohamot intézve a katonák ellen, foglyul ejtik őket. Hátról pedig lesben állanak a hagymázok, a kolera, a vérhas, a pestis bacillusai és várják az alkalmat, hogy úgy a háboru területén, mint messze, messze azon túl is gyilkolják nem csupán a katonákat, de a békés polgárok százazreit is. A Vörös Kereszt a háboru kórságai ellen küzd eredményesen.

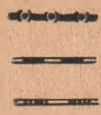
(Bárá Hazai Samu.)

Szerbia földrajzából.

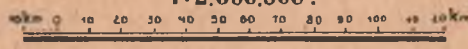
A *vizhálózat*. Szerbia folyói részint a Fekete tenger, részint az Aegai tenger vizhálózatához tartoznak. Legnagyobb folyója — természetesen — a *Duna*, mely Belgrádtól Negotin-ig egyben az ország északi határa is. Itt két szakaszt különböztethetünk meg. A Belgrádtól Báziasig és a Báziasztól Negotinig terjedő rész. Előbbinél a szerb part a magasabb, a domináló, vele szemben magyar területen termékeny mélyföld van. Báziasztól lefelé az Alduna vadregényes vidéke a Klisura mindkét oldalon meredek sziklás falakkal, melyeknek a vízszonvlagos magassága helyenként a 600 métert is felülmúlja. A legvadregényesebb részlet Orsova felett a Kazán, hol a Duna szélessége 41 m. mélység mellett 175 m-re keskenyedik. Orsovától leibb van a Duna legnagyobb hajózási akadály: a Vaskapu. — Mellékfolyói: a *Száva*, mely Raca mellett lép szerb területre és Belgrádnál ömlik a Dunába. Folyamágvat sok sziget és homokzátony osztja meg. Szélessége 350—650 méter, mélysége 3—10 méter között váltakozik; sebessége 0.3—1 m. másodpercenként. Partja agyagos, szakadékos, helyenként alámosott. Többnyire tavasszal és ősszel magas a vízállása. Ritkán fagy be. Szerb partra csak Belgrádnál vezet át hid, a most sokat emlegetett, nemzetközi védelem alá helyezett, de a szerb robbantások által megszakított vasuti hid. A Száva a szerb part mentén gőzhajókkal hajózható. Raca közelében ömlik be a szintén határfolyó *Drina*, mely a Montenegróban eredő *Piva* és *Tara* összefolyásából keletkezik. A Drinát felső és közép folyásában meredek, sziklás falak kísérik, melyek Visegrád alatt és felett sziklás szakadékká szűkülnek. Zvorniknál szélesedik ki a folyam völgye. Losnicánál pedig a Szávamenti mélyföldre lép a Drina. Mint akadályvonal és határfolyó a Drina rendkívül nagy jelentőséggel bír. Szélessége 60—180 m. közt váltakozik, alsó folyásában némely helyen a 350 métert is eléri. Mélysége 1.7—4.5 m., sebessége 1 m.-nél mindenütt nagyobb. Gázlója igen kevés van. Hidja a szerb határon egy sincs. Beleömlenek még a régi szandzsákerületről a Lim és Uvac és Losnicánál a Jadar.

Tekintélyes mellékfolyója a Dunának a *Morava*, mely a szerb földön eredő Nyugati és Déli Morava egyesüléséből keletkezik. A *Déli-Morava* Úszkübtől északra eredvén keresztül folyik a Vranja, Leskovac, Nis és Aleksinac melletti lapályokon. Alacsony vízállásnál sok helyen átgázolható. Nis közelében ömlik bele a bolgár területéről jövő Nisava folyócska, mely a piroti medencén folyik át. A *Nyugati Morava* Novipazártól északnyugatra a Golja planinánál ered. Felső folyásában völgye keskeny és meredek falazatu, közép és alsó folyásában széles és igen jól művelt. A Nyugati Moravába ömlik a Mitrovica felől jövő *Ibar* rohanó, hegyi folyó. Az *egyesült Morava* széles, sűrűn lakott és kitünően művelt völgylapálon folyik át.

Szerbia és Montenegro térképe

1:2.000.000.

melyen helvenként ligetek és mocsaras területek vannak. Alsó folyásában több ágra szakad és magas vízálláskor nagy területeket önt el. Átlag 150—200 m. széles. Smederevo (a régi Szendrő vára) alatt torkol a Dunába. Szabályozatlan folyása miatt nehezen hajózható, e miatt a hajózás itt jelentéktelen. Hidak vannak Cuprija (a komitácsik iskolájának székhelye), Svilanac és Pozarevac mellett. Kisebb mellékfolyói még a Dunának a *Mlava* és *Pek*. Jelentékenyebb a bolgár határon folyó *Timok*.

Uj-Szerbia területén ered a *Vardar*, mely középfolyásában az üszkübi nagy medencét alkotva Szaloniki közelében görög területen ömlik az aegai tengerbe. A Vardar csak helvenként gázolható. Szabálytalan folyása miatt hajózásra kevésbé alkalmas. Hajózása tehát jelentéktelen. Nagyvobb jelentősége inkább onnan ered, hogy a Morava völgyében déli irányban vezető főközlekedési iránynak természetes folytatását képezi Szaloniki felé. Mellékfolyói balról a bolgár határon eredő *Bregalnica*, jobbról pedig a *Crna*.

Hegységei: Szerbia hegysegei részben a Balkán, részben a Trák-macedon hegyrendszerhez tartoznak. A kettő között az a völgy a határ, melyen a Sofia—Piot—Nis—Aleksinac—Paracin—Cuprija—Vuk. Plana vasutvonal vezet s amely a Nisava és az Egyesült Morava völgy vonala.

A Balkán hegyrendszerhez tartozó részét *Keleti szerb hegység* néven ismeretik a földrajzi tankönyvek. Ez a terület földtanilag alig felkutatott közephegység vonulatokból és nagy fensikokból áll, melyeknek egy része karszt jelleggel bír. A talai részben agyag, részben termőföld. Az egész terület igen erdős; az erdők azonban sehohsem műveltetnek rendszeresen és a községek közelében valóságos pusztítják azokat. Legmeredekebben esnek a hegyek a Duna felé, kevésbé a Timok völgye irányában, míg a Morava-völgybe hosszan elnyúló, fokozatosan szelidülő, igen termékeny, jól művelt hegyhátak nyulnak be.

A Trák-macedon hegyrendszerhez tartozó s a Morava és Drina között elterülő hegységeket *Nyugati szerb hegység* néven szokás összefoglalni. A Nyugati szerb hegységet a Nyugati Morava két egymástól eltérő jellegű területre osztja. Az *északi szakasz*, — melyet a Száva, a Duna, az Egyesült Morava, a Nyugati Morava és a Drina határol — az alacsonyab, járható és utgazdag. A Jagodina, Povlen pl. és Rudnik a 700—1000 m. magas közephegység vonulatok. A Cer pl. és Sumadija hegyvidékek. Észak felé mindenütt szelid az átmenet a Macva és Kolubara mocsaras mély síkjaiba, csak Belgrádnál szögellik ki élesen és meredeken a Sumadia hegyháta. A *déli szakaszon* vannak a legmagasabb szerb hegyek. Többnyire közephegységek 1000—1400 m. általános magassággal, köztük a Kopavnik pl. limesi jellegű. Általában e hegységek igen zordak, erdősök, nehezen járhatóak, délnyugat felé meredeken, észak

felé szelidebben esnek és a Morava felé jól művelt hegyvidékekbe mennek át.

Mélyföldek és mocsarak.

Szerbia legtermékenyebb, legműveltebb és valamely működő hadsereg el látására szükséges segélyforrásokban leggazdagabb része az *Alsó-Morava mély síkja*, melynek 46 km. a hossza és 15 km. a szélessége. Némely helyen mocsaras, iszapos és sűrű ligetekkel fedett.

Szintén termékeny a szávamenti *Kolubara mély síkja*, mely átlag 30 km. hosszu és 10 km. széles. A Száva gyakran előnti. Gyéren lakott terület. Szerbiának legegészségtelegebb része.

Nagyvobb kiterjedésű mély föld van még Üszküb és Monastir környékén.

Mocsaras terület a Drina torkolatnál levő Macva, részben a Kolubara és az Alsó Morava, valamint a keleti határon Negotin város környéke.

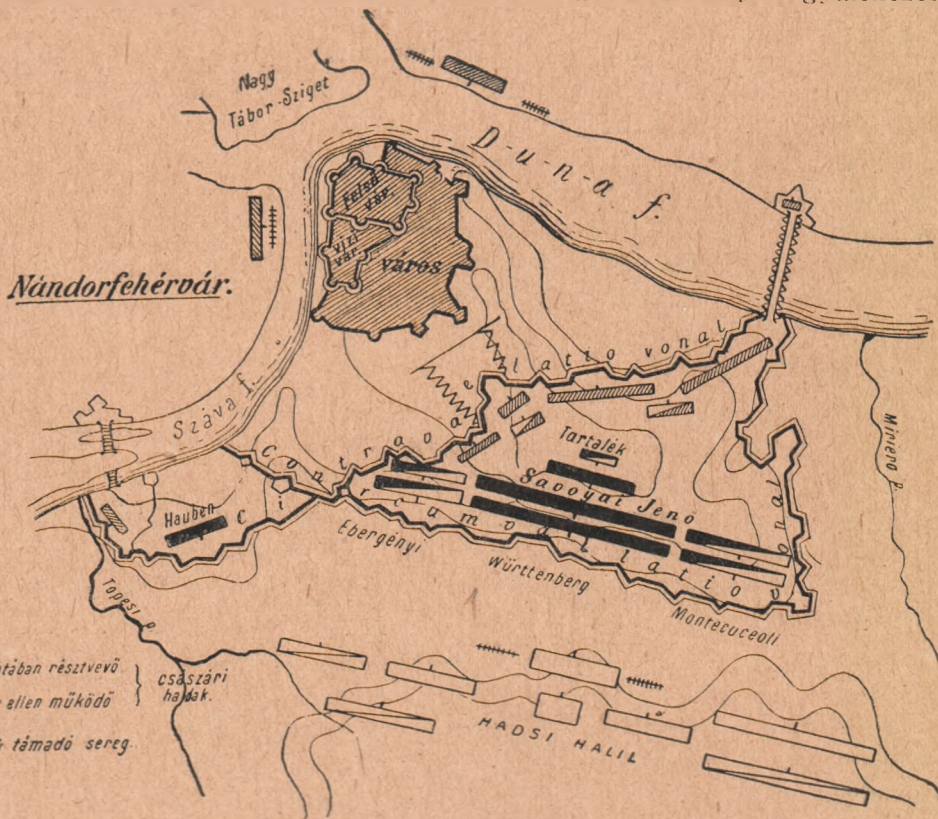
Savoyai Jenő Nándorfehérvárnál.*

II. Ahmed török szultán 1715-ben hadat üzent Velenczének s e háboruban

lenczével a török ellen szövetséget kötött és seregének főparancsnokául a diadalkos zorus hős Savoyai Jenő herceg tábornagyot nevezvén ki, támadólag lépett fel.

Pétervárad 1716 augusztus 5-én, Temesvár ugyanazon év október 1-én kapitulált és újra a császári hadak kezébe került. Ezek után Savoyai Jenő a hadjárat további céljául a Miksa Emánuel által 1688-ban már egyszer elfoglalt, de Croy és Aspremont által két év mulva ismét elveszített *Nándorfehérvárnak*, a törökök dunamenti legfőbb hadászati támpontjának elfoglalását tűzte ki.

Savoyai Jenő 1717 június 17-én Pancsovánál vert hajóhidon kel át a Dunán és a császári sereg 61 gyalog zászlóaljból és 176 lovas századból állott, az előbbi *Heister*, az utóbbi *Pálffy János* tábornagyok parancsnoksága alatt; egészben mintegy 65,000 fő. Ez erő azonban a hadak teljes gyülekezése

A nándorfehérvári csata.
1717 augusztus 16-án.

Morea félszigetet, mely a karlóczai béke szerint Velenczét illette meg, szándékozta visszafoglalni. III. Károly magyar király nem volt ugyan arra kötelezve, hogy Velenczét a török támadás ellen oltalmazza, de kétségtelennek tartotta, hogy a törökök Velencze leverése után megkísérlik a Magyarországon elvesztett területeket is visszazerezni, tanácsosabbnak vélte tehát a törököt megelőzni, e célból Ve-

után 83 zászlóaljra, 70 gránátos századra és 232 lovas századra emelkedett 106 ágyúval s létszáma a 100,000 főt meghaladta. A vár azonnal szemrevételeztetett s miután a sereg jobb szárnyával a Dunára, bal szárnyával a Szávára támaszkodott, a Száván és Dunán hidak verettek, melyek az 55 hajóból álló dunai hajóhad őrizetére bizattak.

A vár török parancsnoka a ruméliai *Musztafa* pasa volt s a védelemre mintegy 30,000 főnyi jó csapattal és 600 ágyúval rendelkezett. Miután azonban

* Szemelvények Rónai Horváth Jenő altábornagy „Magyar Hadi Krónika” című könyvéből.

hire járt, hogy a nagyvezir Nándorfehérvár fölmentésére nagy hadsereget gyűjt, Savoyai Jenő erős contra- és circumvallatio-vonalakat építtetett, melyek a sereget úgy a várból történendő kirohanások, mint a fölmentő sereg ellen oltalmazandók valának.

A törökök rajta voltak, hogy a munkálatokat megzavarják s e végből *Julius 29-én* két kirohanást is intéztek, de sikertelenül; épp úgy kudarcot vallott azon törekvésük is, hogy a Dunahídat elrombolják. Ennek következtében Musztafa pasa *Julius 1-én* Zimonyt kiürítette, hova azután Hauben altábornagy alatt egy császári dandár vonult be. *Julius 5-én* a törökök a vizen tettek támadó kísérleteket, de ezek egyrészt a császári hajóhad, másrészt Hauben és Seckendorf tábornokok csapatai által megghusítottak. *Julius 13-án* nagy vihar keletkezett, mely úgy a Dunán, mint a Száván levő hidakat erősen megrongálta; a törökök ez alkalmat is fölhasználták s a Száván csapatokat szállítván át, a Száva-hídat megrohanták. De sem ez, sem a *Julius 17-iki* kísérlet nem vezetett eredményre; nemcsak a meglevő hidak maradtak sértetlenül, de sőt a Száván még egy második hid is veretett. *Julius 23-án* pedig megkezdett a várnak ostrom-lövegekből való lövetése, még pedig oly jó hatással, hogy a viziváros néhány nap múlva romokban hevert.

A nagyvezir e közben valóban nagy sereggel közeledett, mely a temesi bányáságba és a Mehádia ellen elrendelt kiküldetések után is még mindig közel 200,000 főt számlált. *Julius 30-án* jelent meg lovas előhada a császáriak bal szárnya előtt s a magyar huszárokkal rövid harcot kezdett. Másnap a törökök a császári vonaltól ágyulövésnyire táborba szállottak s azt megerősíték, majd folytonos tüzelés közben vívóárkokkal közeledvén, *augusztus 14-éig* a császáriak erővonalát már 600 lépésre megközelítették.

A döntés küszöbön állott.

A császári fővezérlet a török sereg viszonyai felől Pálffy egy ügyes kémje, Vékony János, volt kuruc vitéz útján, kit a török vezérek nagy ügyességénél fogva ismételen levélküldésre használtak, pontosan volt értesülve, s épp augusztus 14-én vette Vékony jelentését, hogy a törökök augusztus 17-én a császáriakat úgy kívülről, mint a vár felől megtámadni szándékoznak.

Chalil vagy másként *Hadsi Halil* pasa nagyvezir szándéka az volt, hogy

a vár és saját serege közé ékelt, a harcok és betegségek által immár 70,000 főre leolvadt császári sereget, egy kettős támadással megsemmisíti, s e tervének sikerében, tekintve a roppant tulerőt, mely fölött rendelkezett, egy percig sem kételkedett.

A helyzet nagy veszélye Savoyai Jenő herceget arra indította, hogy szokása ellenére hadi tanácsot hívjon össze; nem azért, hogy tanácsot kérjen, mert hisz szándékával régen tisztában volt, hanem hogy az alvezérekkel terveit megismertetvén, azok tervszerű összműködését biztosítsa. A zentai hős ugyanis nem védekezésre gondolt, hanem a nagyvezirt a *támadásban megelőzni* szándékozott s e támadást *aug. 16-ára* határozta.

Browne és *Viard* altábornagyok alatt nyolc zászlóalj, négy gránátos századot és hét lovas ezredet a contravallatio-vonalon, *Hauben* hadosztályát (8 zászlóalj, 10 lovas század és 31 löveg) a Száva-vonalon, *Neipperg* dandárát (öt zászlóalj, lövegekkel) a Duna balpartján a várbeliek ellen, négy zászlóalj és a gyalog dragonyosokat a tábor oltalmára visszahagyván, a többi csapatokat a harcra következőleg csoportosította:

Közép: Parancsnoka *Württemberg* Sándor herceg: első harcvonal: *Stahremberg* és *Harrach* altábornagyok, 22 zászlóalj és 22 gránátos század; második harcvonal: *Braunschweig-Bevern* herceg altábornagy, 12 zászlóalj, 12 gránátos század.

Lovasság: Parancsnoka *Pálffy* János gróf tábornagy.

Jobb szárny: Első harcvonal: *Ebergényi* altábornagy, hat lovasezred, második harcvonal: *Merczy* lov. tábornok, öt lovasezred.

Bal szárny: Első harcvonal: *Montecucoli* altábornagy, hét lovasezred, második harcvonal: *Martigny* altábornagy hat lovasezred.

Tartalék: *Seckendorfi* altábornagy, 10 zászlóalj, három gránátos század és hat dragonyos század.

Tüzérség: a közép előtt 36, a szárnyak mindegyike előtt 4—6 löveg.

A csapatok még az éj folyamán circumvallatio-vonal mögött állásaikba vonultak. Ámde reggelfelé sűrű köd támadt, melynek következtében a lovas jobbszárny s vele a gyalogság egy része nagyon jobbra tartott, beleütközött a törökbe, kik harcra fejlődvén egyrészt a császáriak jobb szárnyát tulerővel támadták meg, másrészt a közepén tá-

madt hézagba behatoltak. A lovasság második harcvonala és *Stahremberg* a gyalogság másik részével gyorsan előnyomulván, a törökök, kiknek *Pálffy* most bal oldalába támadt, visszavetettek.

A helyzet azonban, mely reggel nyolc órakor a köd eloszlásával a fővezér elé tárult, ennek dacára igen veszedelmes volt, mert a törökök a közepen tért nyerve, a császáriak vonalát már tényleg áttörték; de a herceg a második harcvonal gyalogságát előre rendelve, a lovassággal pedig a törökök középcsoportjának oldalába támadván, e csoportot visszanyomta s ezzel az összeköttetést újból helyreállította. Ez idő alatt a viszonyok a harctér többi pontjain is kedvezőké alakultak s a császári csapatok mindenütt tért nyertek.

Még csak a közép előtt álló török üteg előtt, melynek 18 lövegét a janicsárok elszántan védelmezték, állapodott meg a harc, mig nem az ütegek a tartalék zászlóaljai megrohanták és szuronnal elfoglalták.

Ekkor, reggel 9 órakor, a törökök az egész vonalon meghátráltak és a császáriak a magaslatokat megszállták. A magyar huszárok megkezdtek az üldözést, az ellenségnek roppant veszteségeket okoztak.

A győzelem teljes volt. Az egész török tábor, 200 löveg, 51 zászló, 9 lófark esett zsákmányul. A törökök vesztesége: halottak, sebesültek és foglyok, 20,000 főre, a császáriaké 5000 főre rúgott. A tábornokok közül kettő elesett, nyolc megsebesült; ez utóbbiak közt volt maga Savoyai Jenő herceg is, ki a középcsoport visszavetésénél a rohamban egy vértés ezred élén maga is résztvett. *Pálffy* János tábornagyot is súlyos veszteség érte: a csatában elesett legidősebb fia, gróf *Pálffy* János alezredes.

Musztafa pasa, ki ellen a visszahagyott csapatok heves tüzelést folytattak, a támadást 17-ére várván, a lefolyt harcot, melyből különben a köd miatt kezdetben mit sem látott — előbb nem vette komolyan, amikor pedig a helyzet átlátta, a döntés már bekövetkezett. A nagyvezir veresége után fölmentést többé nem remélhetvén, két nap múlva a várat feladta. A kapituláció augusztus 18-án köttetett meg; a törökök a vár és a hajóhad átadása után családjaikkal és cselédségökkel együtt elvonultak.

Nándorfehérvár tehát ismét a magyar király birtoka lón.

A felderítés a szerb hadseregénél.

A szerb harcéri szolgálati utasítás szerint *felderítoszolgálat* alatt az ellenségre, a terepre, a segélyforrásokra és az elszállási viszonyokra vonatkozó adatok beszerzése értendő. Ezeket az adatokat közvetlenül vagy közvetve lehet beszerezni:

a) közvetlen beszerzési módok: a szakirodalom és az újságok tanulmányozása, a kémkedés, a lakosok, szökevények és foglyok kikérdezése, ellenséges légi járóművek és postagalambok elfogása;

b) közvetve lehet az adatokat beszerezni egyes a felderítésre előretolt osztagok és az ütközetben levő csapatok által.

A kémkedési szolgálatot a gyalog hadosztályparancsnokok vezetik be. Háromféle spion van: 1. Önkéntesek, kik a hazaszeretettől vagy valami szenvedélytől vezettetve vállalkoznak a szolgálatra. 2. Kényszerített kémek, kiket családjukból való kitagadással kényszerítenek a kémkedésre és 3. a pénzzel felbérelt kémek. Ezeknek az adatai megbízhatatlanok, mert többnyire mindkét félnek kémkednek; leginkább arra alkalmazhatók, hogy a saját intézkedésekről az ellenségnek hamis közleményeket tegyenek; de ezt csak a hadosztályparancsnoknak van joga elrendelni.

A felderítés — a szerb utasítás szerint is elsősorban a lovasság feladata. Aszerint, hogy az ellenség mily messze van és a felderítéssel milyen célt akarunk elérni, a felderítésnek 3 nemét különböztetjük meg: a távolabbi, a közelebbi és a harc közbeni felderítést.

A távoli felderítésnek az a célja, hogy az ellenséges zöm (főerő) megállapításával a hadműveleti elhatározásokhoz bázist adjon. Ez a nagy lovastestek feladata, melyeknek munkáját a légi járóművelekből eszközölköző megfigyelések egészítik ki. Az ilyen lovastestek felderítő osztagokra és harcoló osztagra oszlanak. A felderítő osztagok (messzemenő hirszerző járőrök, felderítő századok) végzik a „látni és jelenteni” feladatokat, a harcoló osztag pedig a felderítő osztagok működésének a szükséges nyomatékot adja.

Az önálló lovastestek 1—2 napi menetrel küldetnek előre, hogy a hadseregparancsnoknak, ki elhatározását a beérkező hírek alapján alkotja meg, térben és időben elegendő cselekvési szabadsága legyen. A felderítés szélességének öve 60 km.-nél ne legyen na-

gyobb, hogy a lovastest főereje a felderítő osztagokat napról-napra vezethesse és támogathassa.

Mihelyt az ellenség oly közel van, hogy a lovastestek a saját hadsereg arcvonala előtt már nem maradhatnak, kezdődik a közeli felderítés, melyet már a gyaloghadosztályokhoz beosztott hadosztálylovasság részei látnak el; közvetlenül a harc előtt pedig a csapatok járőrei veszik át a szerepet (ez a harc közbeni felderítés) és ez alatt az összes lovasságnak az a feladata, hogy az ellenséget oldalában és hátában felderítse és fenvegesse.

Az egész Balkánon nincsen ma ember, aki ne gyászolná szülőjét, testvérét vagy valamelyik jó barátját és nincsen család, amelyiknek valamely megcsontított tagja rémülettel ne beszélne azokról a szenvedésekről és nélkülözésekről, amelyeken sebesülése után a szállítás közben és később az ápolás hiányában keresztül kellett mennie és amelynek társai közül olyan sokan áldozatai lettek. Segítsünk addig, amíg nem késő! Támogassuk a Vörös Kereszt humánus törekvéseit.

*

A franciák 1812-ben 600.000 fővel vonultak be Oroszországba és 450.000 embert vesztettek a fáradalmak és a betegségek révén. Az oroszoknak 300.000 főből álló hadseregéből ugyanekkor csak 80.000 ember maradt meg. Védekezzünk a háború borzalmai ellen és támogassuk a Vöröskereszt-egyletet.

*

A franciák 1812-ben 600.000 fővel vonultak be Oroszországba és 450.000 embert vesztettek a fáradalmak és a betegségek révén. Az oroszoknak 300.000 főből álló hadseregéből ugyanekkor csak 80.000 ember maradt meg. Védekezzünk a háború borzalmai ellen és támogassuk a Vöröskereszt-egyletet.

*

Prosperáljon, terjeszkedjék, legyen nagy és hatalmas a Vöröskereszt és tartsuk mindnyájan szem előtt azt az igaz mondást a Vöröskeresztre nézve, mely így hangzik: *In hoc signo vinces!*, ebben a jelben győzni fogsz!

Hisszük, reméljük, hogy a Vöröskereszt egylet útján az egész társadalom részt fog venni a mentő, sőt mondhatnánk honmenetű munkában.

Hisszük ezt azért, mert csak egyesült erővel leszünk képesek a viharos jövőnek ellentállni.

(Báró HAZAI SAMU).

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „Külügy — Hadügy” heti szemlére, mely rövid fennállása alatt nemcsak az érdekeltek körök elismerését nyerte el, hanem változatos és friss tartalmával, megbízható értesüléseivel és izléses kiállításával az egész monarchia sajtójának osztatlan tetszését vivta ki: aug. hó 1-vel új előfizetést nyitottunk.

A „Külügy — Hadügy” heti szemlét: piskárkosi Szilágyi Lajos dr., cs. és kir. kamarás, vezérkarnál beosztva volt ny. százados szerkeszti, munkatársai a legkiválóbb tollú külügyi és hadügyi szaktekintélyek.

Előfizetési ár: negyedévre: 4 korona. Mutatványszámot készséggel küldünk.

A „Külügy — Hadügy” kiadóhivatala
VIII., Népszínház-utca 16.
Telefon: József 51—15.

Hirdetéseket

a „Külügy-Hadügy”
részére felvesz a
kiadóhivatal: Népszínház-utca 16. sz.

A napokban megjelent:

HANTOS ELEMÉR

orsz. képv.

**A monarchia pénzügyi harc-
készültsége, mozgósítása és
hadviselése**

c. munkája, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia idej nagygyűlése a Lévy díjjal jutalmazott.

A jelenlegi viszonyok között alig képzelhető munka, amely nagyobb érdeklődésre tarthat számot, mint Hantos műve, amely a katonai mozgósítás és hadviselés összes gazdasági és pénzügyi kísérő jelenségeit tárgyalja és kimutatja, hogy a monarchia nemcsak katonailag, hanem pénzügyileg is teljesen felkészülve néz elébe a háborús bonyodalmaknak.

A könyvet, melyből egy-két mutatócikk már közöltünk a Magyar Tudományos Akadémia adta ki.

◆◆◆ **Ára 3 korona.** ◆◆◆

Apró történetek a nagy napokból.

A világtörténelem dübörgő szekere-
nek rettenetes rohamát sápadt fehér-
séggel figyeljük. Érezzük, hogy ez az
irtózatoss elötörés örökre lehangol
nemzeteket az élet utjából a halál völ-
gyébe. De — hála Isten — nálunk me-
részen lobog a lelkesedésnek és a győ-
zelem biztos reményének tüze. Ennek
fényénél-szint és ragyogást kap mind-
az, minek apró, kicsiny és csak néhány
ember által észrevett megtörténe-
s a mátt beiktatja a világtörténelem lapjai
közé. A jövő történetíróinak gyűjtjük
össze ez apró emberi motívumokat,
melyekben gazdagon változik a boru és
derü, a gyász és diadal, a könny és a
mosoly.

*

Budapest most se tagadta meg ma-
gát. Az ő fóruma még a háborus világ
kellő közepén is a kávéház! És ezt a
tényt most nem az ócsárlás kesernyés
és kishitü hangján, hanem a hazafias
örömmel büszkeségével szögezzük le.
A márciusi forradalom is a Pálvax ká-
véházból indult ki és hogy az 1914-es
nagy napokban szerepet játszott a Jó-
zsef-köruti Bodó kávéház, az ott ural-
gó hangulat, az ott elhangzott harcias
szónoklatok, a hazafias dalok: ezt fel-
jegyezzük a jövő történetíró számára.

*

A háboruhoz nemcsak a híres Monte-
cuccoli recipéje szükséges: pénz, pénz
és újra pénz: hanem forró, közönyös
lelkek sziürke jégpáncélját megolvasztó
lelkesedés is. Ehhez azonban hely és
tömeg kell. Otthon, négy fal között,
reszkető feleség és síró gyermekek kö-
zött nem lehet extázisos mámorba me-
riülni és királyt, hazát, trónörökös-
t és háborút éltetni, mikor az asztal mellett
ott ül a sötét gond és az asszony ke-
servesen felzokog:

— Miből élünk meg, ha téged elvisz-
nek a háboruba?

Am a kávéházban nincsen sirás és
kishitüség. Ott ma mindenki világpoli-
tikus, vagy hős — népfölkelő. Nem fél-
nek se oroszról, se szerbtől, se franciá-
tól, se angoltól, mert velük van a nagy
német császár, kinek gyönyörű szónok-
latai nélkül nem volna eléggé édes a
„szürve világos habbal“.

*

A csöndes Józsefváros egyik legfor-
galmasabb fóruma a Bodó-kávéház. Itt
már nemcsak tettekben nyilvánul a ha-
zafias áldozatkészség, hanem kitört és
napról-napra helyet kért az ősi magyar
virtus: a pohárköszöntő.

Am szónoki babérra nemcsak a civi-
lek társadalma, hanem a vitézek tábora
is vágyik. Egymásután hangzanak el a
polgárok és katonák ajkáról a gyújtó
szónoklatok és míg a náboru éltetik,
testvériesen, mint egyetlen édes jó
anyának gyermekei, egymásra borul-
nak és forró szeretettel ölelkeznek: a
civil és a katona . . . .

Megszünt minden gyűlölet, torzsalko-
dás és pártoskodás! Még az évtizedes
harcok dalszimbolumai is harmónikusan
egymásba olvadnak. A Gotterhaltét igaz
magyarok áhitattal állva éneklük, a
Kossuth-nóta gyújtó tüzes dallamára
pedig közös tisztetek zendítenek rá. Van
is aztán utána olyan éljenzés, hocholás,
ölelkezés és pohárcsengés, hogy a ha-
zafias mámor extázisát csak a Himnusz
szárnyaló igéi tudják az ima áhitatába
zsongítani.

*

„Ferenc József azt üzenté“ . . .

Ez most a legujabb magyar nóta. A
meghatottság könnye csillog a szemünk-
ben. Ezért is érdemes volt felséges ki-
rályunknak a pátriárkák korát megé-
lnie! Ez a nóta, az igaz magyar nóta.
Nem is oly rég még ellene énekeltek. Ma
már az ő szentséges személyét röpdösi
körül a bus magyarnak harci indulója.
Csak abban nincs igaza a nótának, hogy
„Ha még egyszer azt izeni“ . . . Mert
csak egyszer izent Ferenc József és
máris mindnyájan fegyverbe szálltunk
felséges urunk trónjáért, a dinasztiaért,
a hazáért, a monarkiaért.

*

Nemcsak a Gotterhalte ölelkezik a
Kossuth-nótával, hanem minden nemze-
tiség egymással e monarkiaiban. A ma-
gyar trikolort pedig áldva áldják és csó-
kolják a németek, csehek és horvátok!

A Ferencvárosi pályaudvaron tör-
tént. Igaz magyar népfölkelők állnak it-

ten silbakot. A készütség (magyarul:
Bereitschaft) házikóján kis magyar
nemzeti zászló leng. Berobog egy . . .
bataillon vonatja. A német legények
me glátják a magyar trikolort. Leugrál-
nak és se szó se beszéd: elakarják ra-
bolni a szent magyar színeket. De az
öreg népfölkelőköl kitor a jó magyar
virtus és vitézül visszaverik a kedves
támadást. Erre az osztrákok könyör-
gésre fogják a dolgot. Leszáll a hadnagy
is és esküvel fogadja, hogy a magyar
zászlót elviszik a háboruba és ha csak
egy szál legény marad élve is közüliük,
az a szent lobogót becsülettel vissza-
hozza. A kapitány is kijelenti, hogy a 4.
Zug nemcsak a monarkiaért, hanem a
trikolórért is harcolni fog. Erre a derék
népfölkelők könnyes szemekkel megvál-
nak szent talizmánuktól. A hadnagy
magasan meglobogtatja a piros-fehér-
zöldet és háromszoros „éljen“-nel kö-
szöni meg a derék sereg a magyar nép-
fölkelő bajtársak ajándékát . . . Megin-
dul a vonat. A német legények magyar
zászlóval integetnek utolsó istenhoz-
dot . . .

*A krími háboruban 1853—56-ig a ki-
ütéses hagymázban 16,000 angol, 80,000
francia és 800.000 orosz feküdt betegen.
Az amerikai szecessziós háboru folya-
mán hagymázban és verhasban mintegy
350,000 ember betegedett meg.*

*Védekezzünk és támogassuk a Vörös-
keresztet. (Báró Hazai Samu.)*

*A szerkesztésért és kiadásért
Dr. SZILAGYI LAJOS FELELŐS.*

*A lapot a „Külügy-Hadügy“ lapvállalat
r.-t. adja ki.*

*Merkantil-nyomda (Havas és Lehner) VIII.,
Német-utca 27.*

Fogak és fogsorok

aranykoronák, aranyhidak, teljesen
szájpadlás nélkül, melyeket nem kell
és nem lehet a szájból kivenni, rágás-
r, beszédre azonnal használhatók. 24
órán belül elkészülnek. Vidékiek meg-
várhatják. Teeljs 10 évi írásbeli jótál-
lás. Igen mérsékelt árak. Foghuzás,
gyökérhuzás, fogtömések (plombák),
beteg fogak gvógvitása stb. Tömések
aranyból, platinából, porcellánból stb.

Barna I. fogorvosí és techntkai rendelö-inté-
zete Budapest, Erzsébet-körut 54. fsz.

ELSŐRENDÜ

MAGYAR BOROKATajánl **JÁLICS PINCE**
Tulajd Kertay GyörgyTelefon
46-13Ugyanezen borok minden előkelőbb
fűszer- és csemegeüzletben is kaphatók

Telefonszám: József 36-46.

Szenes Lászlófesték, kence, máz, kefe és
háztartási áruk gyári raktáraBudapest, VIII. kerület
József-körút 72. szám.**Szt.-Lukácsfürdő**kávéház és vendéglő
naponta délelőtt, délután és este**katonazene**Kitűnő ételek és italok. — Polgári
árak. — Figyelmes kiszolgálás.**WIRTH J. vendéglős.****HERMES****MAGYAR ÁLTALANOS VÁLTÓ-
ÜZLET RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG****BUDAPEST IV.**

Koronaherceg-u. 5 (Hermes-udvar).

Fiókpénztárak: V., Nádor-u. 5. (Tözsde-
palota); VII., Rákóczi-ut 20.; VII., Baross-
tér 16. szám. — **Wien-i fiók:** I. Stock
im Eisenplatz 3. (vorm. Felix Epstein).Foglalkozik katonai házassági óvadékok be-
szerzésével és az e célra szükséges ok-
mányok megszerkesztését és benyújtását
díjmentesen végzi el.Lapunk az államvasutak
pályaudvarain és minden
nagyobb dohánytözsdeben
kapható. — Mutatvány-
számot kívánatra minden-
kinek szívesen küldünk.**MARTON ALAJOS**
CS. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ
BUDAPEST IV, VÁCI-UTCA 12.

Bördíszműárúk és műipari cikkek raktára.

**Nagy választék különféle sportverse-
nyek-, díjlovaglások- és díjlövészetekre
alkalmas tiszteletdíjakban.**

Elsőrendű utibőröndök, berendezett s üres utitáskák.

Toilette-necessairek.

**Magyar Földrajzi Intézet
Részvénytársaság**

Budapesten, V., Rudolf-rakpart.

Magyar földrajzi intézet világtalasa 95 fő és 190
mellékterképpel 130 térképlapon, 130.000 helynevet tar-
talmazó névjegyzékkel. Szerkesztik: Kogutowicz Károly
dr. és Littke Aurél dr. Az egyetlen magyar kéziatlász!
Ára füzetekben K 50.—, félbörkötésben K 60.—**Kérjen
mintatérképet
és prospektust****Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület Budapestén.**
Alapított 1840-ben.Befizetett részvénytőke: K 200.000.000.— Tartalékalap: 51.560 252'29.
Könyvecskékre és folyószámlákra elhelyezett betétek állandéka 1913. évi december
31-én: K 412.992.281'61. Forgalomban levő sajt kibocsátványok: K 393.158.200.—A takarékpénztár **4⁰/₁₀₀-os és 4^{1/2}/₁₀₀-os zálogleveleket**, vala-
mint **4⁰/₁₀₀-os és 4^{1/2}/₁₀₀-os községi kötvényeket** bocsát ki.Ezen címletek **teljesen adómentesek**, minden tekintetben **kaució-
képesek** és községek, testületek, alapítványok és nyilvános felügyelet alatt álló
intézetek pénzeinek elhelyezésére, valamint hitbizományi és letéti pénzek gyümöl-
csöző elhelyezésére alkalmasnak nyilvánítottak. Mind a záloglevelek, mind a
községi kötvények alkalmasnak nyilvánítottak, továbbá **katonai házassági
óvadékok céljaira** s a záloglevelek ezenfelül **árvapénzek** elhelyezésére is.

Elsőrendű
látható írásu

Ujlaki-írógépek

a legmodernebbek. Katonai és polgári hatóságok közkedvelt írógéptypusa. **Díjmentes bemutatás országsherte.** Arjegyzék ingyen. **Részletfizetésre is.** Tel. 122-60.

UJLAKI-IRÓGÉPTELEP Budapest Erzsébet-körút 28.
1897. óta az írógépszakmában.

EGYÉVI ÖNKÉNTESI SZOLGÁLAT.

Irta **Dr. Sajgó Jenő** nyug. főhadnagy.

Ára 1 korona 60 fillér.

Kapható a kiadóhivatalban.

Misoga Sándor

cs. és kir. udvari szállító
katonai szabó

**Budapest IV.,
Váci-utca 36. Klotild-palota.**

•• Telefonszám: 916. ••

Poloskairtást

jótállással. **Padló beeresztést,** acélforgácsolást, festést, mázolás, tapétózást olcsón vállal

Fuchs Budapest, Szondy-u. 37.
Telefon 102-36.

Tiszteknek 10 százalék engedmény.

Tennis-rakettek, sport-eszközök, lovaglő- és sétatotok, tajték- és borostyán dohányzószerek, önbortváló és hajnyíró gépek, zsebkeések, fésűk és kefék nagy választékban

HUBER J.

műsztergályos játék-áruházában
BUDAPEST, BAROSS-UTCA 47
Arjegyzék bérmentve

HUNGÁRIA BANK R.-T.

BUDAPEST, IV. KER., KORONAHERCEG-UTCA 18.

Igazgatóság: Gróf Sztáray Sándor elnök, gróf Cagninacci Hyacinthe alelnök, báró Gerliczy Ferenc alelnök, gróf Zichy Géza Lipót alelnök, gróf Apponyi Gyula, Beniczky Ödön, gróf Cagninacci Pál, gróf Erdődy Sándor, báró Wulf de Flotow, báró Hatvany Károly, dr. Lippmann Frigyes, Mannberger Nothomb Albert, dr. Pekár Imre, gróf Choiseul-Praslin Gabriel, báró Prónay Szilveszter Gábor, Schleifer Bretislaw, gróf Seher-Thoss Béla. **Ügyvezető igazgatók:** dr. Aczél János, Walder Béla. **Cégvezetők:** Horvátovics Ferenc, Lakatos Oszkár.

Bankosztály. Gabonaosztály. Műszaki osztály.
♦♦ **Mezőgazdasági osztály. Vasuti osztály.** ♦♦

TELEFON-SZÁM 164-84.

DERKITS ÉS TÁRSA

KATONA EGYENRUHAKÉSZÍTŐ
ÉS ANGOL FÉRFI-SZABÓSÁGA

**BUDAPEST IV.,
KECSKEMÉTI-UTCA 5.**

A PÓTTARTALEKOSI SZOLGÁLAT ELNYERÉSE ÉS NÖSÜLÉSI ÜGYEK

Irta **Dr. Sajgó Jenő** nyug. főhadnagy.

Ára 1 korona 40 fillér.

Kapható a kiadóhivatalban.

BERETVÁS ÉS SARLÓS

**BUDAPEST IV.,
Váci-utca 20 szám**

Angol és francia uri divat.
Saját készítményű fehérenemű
különlegességek

MERKANTIL NYOMD

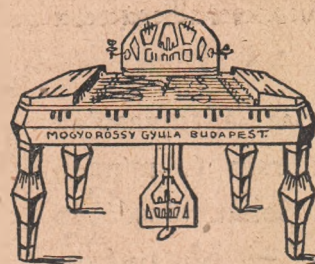
HAVAS ÉS LEHNER
BUDAPEST VIII., NÉMET-UTCA 27. S
TELEFON-SZÁM: JÓZSEF II-8

Dusan felszerelt raktár a borotváláshoz szükséges cikkeknek: GILLETTE önbortváló készülékek eredeti pengékkel. Más szerkezetű angol és német eredetű borotváló készülékek igen jó minőségben: 8-10 koronáig. Kitűnő valódi angol és Solingeni borotvakések és fém szijak 3-8 koronáig. GOLGATE és egyéb borotváló-szappanok és krémek, ecsetek stb. jutányos árban

Dankovszky István

Budapest V., József-tér 8.

Cimbalom

Legújabb szabacélszerkezettel részlete is. Csdaeros, tiszta hanggu **GRAMOFO** (beszélőgép) 25 s feljebb. Hozzá Fedák Sari, Királ Rózsa, Berezet Bonoí, Caruso-t legszebb lemeze 2 korona 50 fillér. **Hegedűk** hírnemesterek hű utánzatai.

Szamos kitüntetés jó munkáért.

Fuvolák, tárogatók, citerák, harmonikák stb. Hurok. Javítás műterem stb.

Mogyorossy Gyula

kir. szab. hangszergyár, Budapest, VII. Rákóczi-ut 17. — Arjegyzék ingyen.